

# Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ DE ALBA IULIA ȘI SIBIU

## PREȚUL INSERTIUNILOR:

Un cm<sup>2</sup> 60 bani pentru odată; dacă se publică de mai multe ori se dă rabat corespunzător.  
Insertiunile se adresează ADMINISTRATIEI Telegrafului Român, Sibiu, strada 1 Mai nr. 35.

## ARTICOLELE ȘI CORESPONDENȚA

se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază. — Scrisorile nefrancate se refuză.

## ABONAMENTUL:

Pe un an: 24 lei  
Pe 6 luni: 12 lei  
Pe 3 luni: 6 lei

## „Uniți în cuget“

Acesta este titlul (frîntură din II Corinteni XIII, 1, vezi p. 126—127) de o actuală și adîncă semnificație al celui de al optulea volum din ciclul „Apostolat social“, proaspăt apărut de sub teascurile Tipografiei Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă. El cuprinde povăluirile duhovnicești și îndrumările părințești adresate clerului de către Întîistătorul Bisericii noastre între anii 1961-1966 sub formă de cuvîntări, pastorale, scrieri irenice și articole.

În toate acestea, Prea Fericitul nostru Părinte Patriarh Justinian abordează cu competență problemele Bisericii noastre și problemele ecumenismului contemporan din perspectiva unei viziuni realiste și clare despre rostul Bisericii creștine în condițiile vieții omeneste de azi.

Cuprinsul dens și variat al acestui volum este rînduit pe ani în șapte capitole, fiecare dintre acestea avînd ca titlu cîteva cuvinte care subliniază ideea cea mai de seamă a conținutului său, după cum urmează: I. Punțile prieteniei, 1961, p. 1—20; II. Legea dragostei, a frăției și a păcii, 1962, p. 21—112; III. Taina creștinătății, 1963, p. 113—164; IV. Temeiul legăturii dintre toți oamenii, 1964, p. 165—214; V. Darurile Sfîntului Duh, 1965, p. 215—304; VI. Infăptuiri care cinstesc și îndatorează, 1966, p. 305—322; VII. Pacea va birui! (Chemări, moțiuni, mesaje), 1962—1965, p. 223—338.

Volumul pledează pentru o preoție legată de viață, care nu îngăduie preotului să se limiteze la îndeplinirea îndatoririlor sale sacramentale, ci îi cere să fie alături de nevoile credincioșilor săi (p. 43). Justificarea acestui punct de vedere se desprinde din următoarea subliniere: „O preoție, care prin însăși chemarea ei are misiunea de a învăța pe credincioși, cînd rămîne fără perspectiva de a-și împlini adevărata ei slujire și dobîndește un caracter strict ritualist, se situează ea însăși pe un drum primejdios, care ar înlătura-o din viața credincioșilor“ (p. 187).

Numai ceea ce păstorul de suflete face pentru oameni poate constitui o mărturie vie a credinței sale în Iisus Hristos. „A sluji oamenilor în năzuințele lor curate și drepte pentru făurirea unei vieți trăite în libertate și demnitate omenească, cu încredințarea că toți oamenii de pe pămînt sînt frați între ei“ (p. 300) — aceasta este chemarea preotului.

Astfel, ideea fundamentală, care străbate ca un fir roșu întreg volumul, este că în fruntea marilor probleme actuale ale omenirii „stă, imperioasă și urgentă, marea problemă a păcii“ (p. 148). „Pa-

cea este țelul spre care năzuim în această viață, fructul și încununarea iubirii, puntea care unește pe oameni și înfrățește popoarele lumii“ (p. 124). „Înnoirea și întărirea vieții religioase în Biserică sînt strîns legate de pace, fericirea și înflorirea patriei“ (p. 138).

De aceea, preconizează: „Toate eforturile, de oricine ar fi făcute ele, trebuie să se unească într-un fluviu unitar, larg și puternic al păcii în marș, al păcii dinamice și atotcuceritoare“. Credincioșii creștini trebuie să îmbine acțiunea pentru pace cu cea pentru refacerea unității creștine dintru început: „...lupta pentru pace și străduința după unitatea creștină, urmărind scopuri ale aceluiași duh, trebuie să se completeze reciproc. Nu se poate concepe unirea Bisericilor fără pace... Și nu există azi problemă care să solicite mai urgent și mai imperios colaborarea tuturor creștinilor și a tuturor Bisericilor decît problema păcii“ (p. 182).

Cu legitimă și deosebită satisfacție, Prea Fericitul Părinte Patriarh constată că acțiunea pentru pace desfășurată de către credincioșii creștini a devenit una din formele de seamă ale propovăduirii creștine: „Astăzi marea majoritate a Bisericilor creștine au înțeles că slujirea păcii este una din cele mai valoroase forme de propovăduire creștină“ (p. 317).

Sintetizînd modul în care preotul își leagă astăzi lucrarea sa de viață, Prea Fericitul Patriarh afirmă: „Vom dovedi ... că Hristos trăiește în noi, dacă ne vom dăruia viața pentru binele semenilor noștri, dacă vom munci pentru înflorirea patriei noastre, dacă vom lupta pentru izgonirea răului din noi și din lume, și dacă prin truda noastră de fiecare zi, oamenii de pe tot întinsul pămîntului vor trăi în pace și bunăînțelegere“ (p. 124).

Nu numai chemarea preotului ci și chemarea fiecărui credincios este *slujirea semenilor*: „nu poți sluji lui Dumnezeu, decît ajutînd pe semenii tăi, și Dumnezeu nu poate fi adorat numai cu gura, cu vorba, ci și cu fapta“ (p. 43). Vorba noastră să fie însoțită de fapta noastră (p. 44). Căci „numai faptele izvorîte din iubire vor dăinui în veci și numai numele făcătorilor de bine vor fi înscrise în cartea vieții“ (p. 110). Însăși știința trebuie să slujească — prin iubire — nevoilor vieții: „fără iubire față de neamul omenesc de pretutindeni, știința nu slujește vieții, ci morții“ (p. 109).

Chemarea, directă sau indirectă, la unitate general umană și creștină este una din ideile fundamentale și frecvente ale cărții; a se vedea în acest sens mai

(Continuare în pag. 2)

## Vecernia

E slujba de seară ce se face în biserica ortodoxă, în ajunul sărbătorilor, iar la mănăstiri și-n zilele obișnuite, fiind una din cele „șapte laude“ din zi, închinată Domnului. Originea cuvîntului este slavonă de la „večer“ care înseamnă seară. Slujba este frumoasă și impresionantă mai ales pentru că timpul de rugăciune, în căderea serii, predispune la mai multă evlavie. Din lectura psalmului 103, cu care începe vecernia, se aude un imn de laudă și mulțumire adus lui Dumnezeu pentru purtarea Lui de grijă asupra vieții noastre și a tuturor fapturilor.

Lumina, ce pe încetul se stinge, lăsînd loc întinericului, a inspirat pe unul din creștinii veacului al II-lea să înalțe slavă „Celui ce se îmbracă cu lumina ca cu o haină“, prin minunata rugăciune:

„Lumină lină a sfintei slave, a Tatălui cerească, celui fără de moarte, a Sfîntului fericitului Iisuse Hristoase, viind la apusul soarelui, văzînd lumina cea de seară, lăudăm pe Tatăl, pe Fiul, pe Duhul Sfînt Dumnezeu; vrednic ești în toată vremea a fi lăudat de glasuri cuvioase, Fiul lui Dumnezeu cel ce dai viață, pentru aceasta lumea te slăvește“.

După osteneala zilei, clipele de meditație, din cadrul vecerniei, aduc credincioșilor pace și liniște, cînd ascultă cu smerenie ruga preotului și frumoasele cîntări de la strană.

Sfintele slujbe au contribuit mult ca să se țină trează conștiința unității neamului nostru de-a lungul veacurilor, i-au făcut o educație aleasă de omenie și bună cuviință, i-au întărit în încercările grele prin care a trecut, i-au inspirat în cîntecele sale, hrănit fiind cu cuvîntul lui Hristos.

Vecernia este pregătire pentru marea taină duminicală a Sf. Liturghii, în care Hristos se oferă spre împărtășire credincioșilor.

Rugăciunea bătrînului Simeon, de la sfîrșit, spusă la întîmpinarea pruncului Iisus, reflectă sfîrșitul unei lumi vechi în așteptare și răsăritul unei lumini universale pentru mîntuirea tuturor popoarelor:

„Acum slobozește pe robul tău Stăpîne, după cuvîntul Tău, în pace; că văzură ochii mei mîntuirea ta, pe care ai gătit-o înaintea feței tuturor popoarelor, lumină spre descoperirea neamurilor și slavă poporului tău Israil“.

Nu puține au fost momentele de grea cumpănă, în care poporul nostru, prin aleșii lui, s-a rugat lui Dumnezeu cu rugăciunea bătrînului Simeon: „Acum slobozește pe robul tău Stăpîne... în pace“ și au marcat această „slobozire“ prin ridicarea mărețelor monumente de artă ce împodobesc pămîntul țării noastre de-a lungul și de-a latul.

Astăzi poporul nostru slobod își construiește în pace viitorul său strălucit, fără să uite vechile așezăminte de cultură ridicate de strămoșii noștri în așteptarea vremilor noi, pe care le trăim. Au fost acele vremi ca o vecernie cîntată ce au apus ca să se ridice slava vremilor noi de acum.

Pr. I. Sanda

## Intrarea în biserică a Fecioarei Maria

Îndată după căderea în păcat a lui Adam și Eva, Dumnezeu a făgăduit un mîntuitor din robia păcatului, zicînd că unul din semința femeii va zdrobi capul șarpelui (răului) (Gen. 3, 15). Eva însăși a crezut că acel mîntuitor va fi Cain, însă s-a înșelat amarnic. Nădejdea aceasta că din ea se va naște Mîntuitorul, au avut-o multe mame din Vechiul Testament, căci făgăduința dată de Dumnezeu a trecut de la generație la generație, din femeie în femeie, ca o zare de lumină prin vremile întunecate de atunci. De fapt, care mamă — cînd cunoaște că a fost binecuvîntată de Dumnezeu să aibă prunc, cînd simte svîcnetul pruncului în pîntecele ei — nu e cuprinsă de o bucurie negrăită și nu vîșează că pruncul acesta va fi un om de nădejde, mîndria și mîngîierea ei?!

Și iată veacuri au trecut unele după altele. Fericite mame au fost acelea, din care au răsărit Enoh, Noe, Avram, Isac, Iacob, Moisi, Samuil, David, Ilie și alții profeți și oameni mari! Ele nădăjduiau că pruncul lor va fi cel proorocit ca Mîntuitor. Dar cît erau aceștia de bine plăcuți lui Dumnezeu, ei totuși spuneau că va veni Altul, care e mai mare decît ei. Ei arătau spre Cel ce va veni. Ei aduceau noi semne pentru re-

(Urmare din pag. 1)

ales p. 48, 52, 65, 68, 86, 88sq.; 127, 147sq., 164, 173, 180, 209—212, 280, 300sq., 304 și 307.

Nu lipsește nici critica justă la adresa Vaticanului față de problemele actuale, precum se poate vedea la p. 10 sq., 27, 57sq., 81sq., 198—200, 220 și 244. Iată, un exemplu: „este necesar ca Biserica Romano-Catolică să renunțe la uniție ca formulă de refacere a unității între cele două Biserici, cum și la intenția de a restabili uniția acolo unde ea s-a destrămat. Căile uniției și dialogul nu pot fi folosite concomitent“ (p. 199).

Reține atenția în chip deosebit și preconizarea unei înnoiri a spiritualității ortodoxe prin întoarcerea la valorile tradiționale ale Ortodoxiei: „Ne vom întoarce la valorile tradiționale ale spiritualității noastre străvechi și vom sta de vorbă cu Părinții bisericești ai primelor veacuri creștine. Vom găsi la ei căile integrării noastre în actualitate, astfel că adăpîndu-ne din experiența lor, vom descoperi luminile trebuitoare orientării noastre în contemporaneitate“ (p. 245).

Volumul pe care îl prezentăm reflectă ținuta pilduitoare de arhipăstor și cetățean a Întîistătătorului Bisericii noastre, mare ierarh și mare patriot. Ca atare, el constituie — așa cum, dealtfel, urmărește să fie — un mănunchi ales de pilde și îndemnuri pentru clerul nostru. De aceea, toți frații noștri preoți sînt dator în conștiință să se aplece cu iscusită zăbavă asupra acestui volum, spre a desprinde din el întreg folosul ce-l îmbie: Un bogat izvor de predică, un puternic îndemn de a-și face slujba și mai conștiincios și deplin pe linia marilor îndătoriri creștinești și cetățenești ale ceasului de față, pentru promovarea intereselor celor mari ale omenirii de pretutindeni.

Prea Fericitului Părinte Patriarh îi aducem smerit și cald omagiu de recunoștință pentru că ne-a dăruit încă un mărgăritar duhovnicesc de mare preț pentru noi. Totodată, rugăm pe Tatăl ceresc să-l țină în pace, întreg, cinstit, sănătos și îndelungat în zile.

C. Sîrbu

cunoașterea celui ce va fi Mîntuitor. Acela va fi din seminția lui Avraam, Isac și Iacob, va fi mai mare decît Moisi, se va naște din neamul lui David și dintr-o fecioară curată în orașul Belleem. Cine va fi acea fecioară? Nu putea da răspuns nici unul din prooroci.

Lucrarea lui Dumnezeu e tănuită și nepătrunsă de priceperea noastră. Căci, iată, El n-a ales o familie de „sus“, ci o familie simplă, — deși după spiță făcea parte din urmașii lui David. Era familia dreptilor Ioachim și Ana. Aceștia toată viața au muncit cu sirg și au trăit cinstit din munca lor. Ei erau evlavioși, rugători fierbinți către Dumnezeu, stăruitori în frecventarea bisericii. Erau buni și jertfitori pentru alții. Se iubeau și se înțelegeau ca niște soți curați cu inima. O durere însă întuneca seninătatea vieții lor: nu aveau copii — Li se părea că Dumnezeu i-a pedepsit cu sterpiciune — și nu știau de ce. Cum ajunseră spre vîrstă înaintată, se rugau cu stăruință, ziua și noaptea, ca Dumnezeu să ridice osînda aceasta de pe casa lor și să le dăruiască măcar un prunc. Casa și viața lor era pustie, era goală, era tristă, fără copii. Ce n-ar fi dat ei să li se binecuvînteze căsătoria prin pruncul! Ei merg pînă acolo că făgăduiesc Domnului pruncul ce-l vor avea. Dorința lor fierbinte era să aibă prunc, chiar dacă la o anumită vîrstă se vor despărți de el, dăruindu-l slujirii lui Dumnezeu. Ei doreau să nu fie ca pomul sterp, ci să fie ca pomul roditor, care își dă roadele sale altora, care stîmpără foamea multora.

Și iată că Dumnezeu s-a milostivit spre ei și — prin inger — i-a anunțat că vor avea prunc. Vestea aceasta a umplut inimile lor de mare bucurie și în casa lor s-a revărsat lumină. „Binecuvîntat fie Domnul, cel ce a auzit glasul rugăciunii noastre, a ridicat ocară nerodirii și ne-a binecuvîntat cu cînstel!“ — ziceau dreptii Ioachim și Ana. Și a născut Ana o pruncă, și i-au dat ei numele de Maria, ceea ce înseamnă „Doamna“, căci ea era stăpîna inimilor lor. Casa lor era acum plină de bucurie, căci dragă-lășenia Mariei răspîndea lumină și zîmbet pretutindeni. Au crescut-o ca pe un dar ales al cerului.

Cînd Maria a împlinit vîrsta de trei ani, conform făgăduinței făcute și rînduieților bisericești, Ioachim și Ana au dus-o la templu, ca s-o dăruiască lui Dumnezeu și ea a fost primită, cu ritualul cuvenit, între fecioarele templului din Ierusalim. Părinții ei, pînă au mai fost în viață, o mai vizitau din cînd în cînd și preamăreau pe Dumnezeu pentru felul cum creștea cu duhul și înțelepciunea fiica lor Maria. Viața Mariei era viață de rugăciune, de citire a cărților sfînte și de muncă. Așa a crescut ea în curțile templului, sub ocrotirea lui Dumnezeu, neprihănită ca un crîn înflorit din luminile cerului. Citind la proorocul Isaia (7, 14) că „Emanuil se va naște dintr-o fecioară“, fecioara Maria se gîndea: — „cine va fi fecioara aceea?“ și ruga pe Dumnezeu să o încrednicească a slui acelei fecioare. Maria nu știa că a fost aleasă de Domnul, ca ea — dintre toate femeile — să fie mama Celui vestit de prooroci. În smerenia ei nu se socotea vrednică decît să fie slujitoare fecioarei-mame. Așa a crescut — în rugăciune, citire, muncă și viață curată — „cea mai frumoasă (la suflet) dintre fiicele pămîntului“, fecioara Maria.

Și Dumnezeu a binevoit ca neprihănită ei faptură să fie vas ales, în care să sălăsluiască Hristos, să fie pom roditor, al cărui fruct era Mesia cel proorocit. Ceea ce Eva a dorit și multe alte femei-mame au visat vreme de secole, iată se împlinește în fiica dreptilor Ioachim și Ana, curată ca roua pămîntului în care se răsfrînge raza cerului.

Pentru ocrotirea ei și a pruncului ce se va naște dintrînsa, Dumnezeu, la vîrsta cînd trebuia să părăsească templul, a dat-o în grija bătrînului Iosif — rudă a ei —, care era teslar. Și casa simplă a teslarului din Nazaret s-a umplut de fulgerul arhanghelului Gavriil și a răsunat de cuvintele adresate de arhanghel Fecioarei Maria: „Bucură-te cea plină de dar, Domnul este cu tine, binecuvîntată ești tu între femei“ vestindu-i că — prin coborîrea Sfîntului Duh — ea va fi mama Fiului lui Dumnezeu întrupat pentru mîntuirea noastră. Taină mare este aceasta — și Fecioara s-a plecat în fața tainei dumnezeiești și a preamărit pe Dumnezeu, pentru că a înălțat-o la așa mărime, de a fi Maica Domnului (Lc. 1, 26—55).

Și acum ne plecăm cu păstorii și cu magii în fața ieslei din Betleem, adorînd pe Pruncul divin și aducînd cinstire deosebită Maicii sfînte și grîind: „Binecuvîntată ești tu între femei și binecuvîntat este rodul pîntecelui tău, că ai născut pe Hristos, Mîntuitorul sufletelor noastre“. Prin ea aducem cinstire tuturor fecioarelor neprihănite, tuturor mamelor fericite, care — prin binecuvîntarea Domnului — dăruiesc lumii, patriei, Bisericii, noi mlădițe, răsărite din carnea și inima lor.

N.M.

## Despre cruce

A vorbi despre cruce din punct de vedere creștin, înseamnă a analiza o realitate mai adîncă, referindu-ne la patimile Domnului. Fără singele lui Iisus Hristos, crucea rămîne un mijloc de tortură, sau de condamnare la moarte, iar prin jertfa Mîntuitorului, ea primește sensul de punct culminant al activității Mîntuitorului în lume, definind însăși esența creștinismului. Astfel, crucea nu-și mai păstrează în creștinism, sensul odios al unui lemn de suferință, ci amintindu-ne de suferința supremă a Mîntuitorului, ne prezintă roadele jertfei de pe Golgota, ca pe niște realități veșnic actuale și ca pe un prilej de bucurie identic cu bucuria mîntuirii rezultată din opera de mîntuire a Domnului, sau „puterea lui Dumnezeu“, cum spune Sf. Apostol Pavel (I Cor. 1, 18).

În felul acesta, sensul duhovnicesc al crucii poate fi privit din mai multe puncte de vedere. Ne vom opri la unul singur: crucea ca simbol al iertării.

Iertarea de pe cruce are un dublu sens. În primul rînd, ea cuprinde în sfera ei pe toți semenii: și dinaintea lui Iisus și de după El. Este iertarea ca ispășire a păcatului strămoșesc, este ștergerea vinei acestui păcat prin singele nevinovat al lui Iisus Hristos, vărsat pe cruce. În al doilea rînd, crucea rămîne ca un semn de mărturie a iertării care se adresează tuturor păcătoșilor. Pentru toți cei care au păcătuit (Lc. 15), crucea le stă ca un semn de amintire, arătîndu-le că măcar o picătură din singele Golgoței a curs și pentru păcatele lor. Venind la cruce, ei vin la iertarea Fiului Omului ca să primească vindecare și să fie îmbrățișați de dragostea lui Dumnezeu ca niște fii iubiți.

Cum este iertarea crucii?

Trebuie să arătăm că iertarea este legată prin însăși esența ei de iubire, fiind o formă de manifestare a iubirii. Iisus Hristos a urcat din iubire drumul crucii, murind pe lemnul de ocară. Tot din iubire rabdă chinul și se roagă pentru iertarea răstignitorilor Lui. Din iubire, El șterge vina păcatului strămoșesc și din iubire stă cu brațele deschise ca să primească la Sine pe toți cei ce se simt apăsăți de păcate, ca să le dea iertarea, bucuria și pacea Sa. Așadar, iertarea crucii va avea însușiri identice cu iubirea de pe Golgota.

În primul rînd, iertarea crucii este universală, în sensul că ne cuprinde pe toți de la geneză

## 150 de ani de la moartea lui GHEORGHE ȘINCAI

Anul acesta s-a sărbătorit, și la noi în țară, dar și pe plan internațional, împlinirea a 150 de ani de la moartea marelui corifeu al Școalei ardelenne, Gheorghe Șincai.

S-a născut în satul Riciu de câmpie (azi raionul Ludaș), la 28 februarie 1754, ca fiu al lui Ioan Șincai și al Anei Görög, după cum arată el singur în autobiografia sa în versuri latine: *Elegia nobilis Transilvani Georgii Sinkai*. Tatăl său se ocupa cu agricultura, mai precis cu administrarea de moșii. La scurt timp după nașterea lui Gheorghe, Ioan Șincai s-a stabilit la Șamșud, nu departe de Riciu, unde „avea o parte din moștenirea nobiliară, nu

moștenită, ci lăsată zălog“. Aici și-a petrecut primii ani ai copilăriei, după care a fost dat la diferite școli: la Sabed, unde neplăcându-i, a revenit la Șamșud, spre a continua învățătura la școală de pe lângă biserica românească; apoi la Colegiul reformat din Tîrgu Mureș, la Seminarul iezuiților din Cluj, unde a învățat timp de 4 ani gramatica și poezia latină; la Gimnaziul piariștilor din Bistrița, unde a urmat numai un an, însușindu-și limba germană, precum și frumoase cunoștințe de retorică.

După absolvirea acestor școli, în 1773, deci la vîrsta de 19 ani, a fost numit profesor de poetică și retorică la școlile din Blaj.

În 1774 s-a călugărit, sub numele de Gabriel și a fost trimis la Roma, la Colegiul de Propaganda Fide, împreună cu Ioachim Pop și Petru Maior. Aici, pe lângă studiile de Filozofie și Teologie, pe care le termină cu titlul de doctor în Filozofie și Teologie, face cercetări în bibliotecile Romei și își notează o serie de lucruri de care avea nevoie mai tîrziu la întocmirea unei istorii o românilor. S-au păstrat 27 de volume de documente culese de el în Roma și mai tîrziu din Viena și din alte părți.

În 1779 cei trei tineri români părăsesc Roma, îndreptîndu-se spre casă. În Viena, Șincai și Maior au fost opriți din ordinul împărătesei Maria Tereza. Se intenționa ca Șincai să fie pregătit pentru conducerea și organizarea școlilor naționale (normale) din Ardeal. Aici a cunoscut pe Samuil Micu, care era director de studii în Colegiul Sancta Barbara, care fusese înființat de împărăteasa Maria Tereza pe seama clericilor români din Transilvania și în care era găzduit și Gheorghe Șincai. În Viena, Șincai a studiat la Școala normală de la Sf. Ana „metoda de a predă la școlile de limbă națională și a le conduce“, iar la Universitate a urmat cursuri de Drept natural, public și bisericesc. Și-a continuat și cercetările istorice în bibliotecile Vienei. A stabilit relații de prietenie și colaborare cu unii istorici renumiți ai timpului, între care, istoricii maghiari Daniel Cornides și Iosif Benkő. În colaborare cu Samuil Micu a tipărit la Viena lucrarea *Elementa linguae dacoromanae sive valachicae*.

După reîntoarcerea sa de la studii, Șincai a fost numit directorul școalelor românești unite din Transilvania. Directorul școalelor ortodoxe era brașoveanul Dimitrie Eustatievici, autorul primei gramatici românești (1754), rămasă în manuscris, cu care Șincai a fost în relații de prietenie. Șincai a depus o muncă stăruitoare pentru ridicarea poporului român prin cultură. Prin strădaniile sale, el a izbutit să înființeze ca la 300 de școli românești, lucru pe care îl mărturisește el însuși în *Elegia pomenită* mai sus.

Pentru nevoile școlilor conduse de el, a tipărit și câteva manuale didactice: două abecedare (ABC sau Alfavit pentru folosul și procopseala școalelor celor normalicești a neamului românesc, Blaj 1783 și ABC sau Bucoavnă spre folosul școalelor neamului românesc, Sibiu, 1783), o *Aritmetică* (*Îndreptare către aritmetică*, Blaj, 1785) și un *Catehism* (*Catehismul cel mare cu întrebări și răspunsuri*, Blaj, 1783), o *Gramatică a limbii latine* (*Prima principia latinae grammatice ad usum scholarum valachico nationalium*, Blaj, 1784). Această ultimă lucrare este importantă pentru faptul că el încearcă să pună bazele terminologiei noastre gramaticale. Explicațiile sînt date și în limba română (scrisă cu litere latine), iar exemplarele sînt traduse în limbile: română, germană și maghiară.

Tot în perioada directoratului său a luat parte la lupta de emancipare a românilor din Transilvania, care, în 1791, înaintaseră Curții din

Viena faimosul „*Supplex libellus Valachorum*“, prin care cereau drepturi politice egale cu ale celorlalte naționalități. Se pare că el a luat parte chiar și la redactarea memoriului. În anul următor a redactat un răspuns la „birfelile“ lui Eder, directorul școlilor săsești din Transilvania (*Responsum ad crism Caroli Eder in Supplicem libellum Valachorum Transilvaniae*), pe care însă cenzura l-a respins.

În 1782, scaunul episcopal de la Blaj a devenit vacant, prin demisia lui Grigorie Maior. Dintre cei trei candidați propuși de sinodul din Blaj, Curtea din Viena a numit ca episcop pe preotul Ion Bob, recunoscut de papa și instalat abia în 1784. Cu acesta au avut neînțelegeri pentru tot restul vieții marii corifei ai Școalei ardelenne: Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior. Ei au și cerut episcopului, încă din iunie 1784, să-i dezlege de voturile monahale. Conflictul cel mai grav între Șincai și episcop a avut loc în 1794 cînd a rostit într-o adunare de la Blaj cuvintele: „Voi fi conducătorul și autorul rebeliunii și al conjurațiilor“, referindu-se desigur la Bob. Învîințit că prin aceste cuvinte ar fi urzit o conspirație împotriva statului, a fost arestat și închis în temnița din Aiud. Acolo a stat din septembrie 1794 pînă în iunie 1795. În acest timp, la 18 octombrie 1794, Guvernul Transilvaniei numea, la propunerea lui Bob, pe noul director, G. Tatu, Șincai fiind înlăturat definitiv din funcție. Procesul are loc în mai 1795 și după audierea mai multor martori, forul judecătoresc hotărăște ca el să fie eliberat.

După eliberarea din închisoare, Șincai încearcă să-și reocupe postul de director, dar încercările sale au rămas zadarnice. Se adresează în acest scop Guvernului Transilvaniei, iar în 1796 face o călătorie la Viena, înaintînd o petiție împăratului Francisc I. A urmat o corespondență îndelungată între Viena și Cluj, pînă ce, abia la 9 septembrie 1796, i s-a comunicat că a fost îndepărtat definitiv din postul de director.

Incepe acum pentru Șincai o viață de sărăcie și lipsuri, rătăcind pe la diferiți prieteni și admiratori în Oradea, Budapesta și Blaj, în căutarea unui sprijin. El găsește un oarecare sprijin la episcopii Ignatie Darabant și Samuil Vulcan de la Oradea, precum și la familia contelui Daniel Vass de Țaga, o familie cu idei înaintate. Timp de 6 ani s-a ocupat de educarea celor trei fii ai lui Daniel și cu administrarea moșiilor acestuia. Desigur și-a îndeplinit cu prisosință și această ultimă însărcinare. Probabil că lucrarea sa *Povățuire către economia de cîmp*, apărută la Buda, în 1806, este și rezultatul activității sale practice în mijlocul naturii.

În 1803 a părăsit familia Vass, îndreptîndu-se spre Oradea, unde găsește sprijin la episcopul Ignatie Darabant și intră în legătură cu o seamă de canonici care aveau preocupări cărțurărești, cu învățatul Mihail Tertina și cu poetul Ladislau Nagy. După o ședere de vreo trei luni la Oradea, Șincai se îndreaptă spre Buda, unde sosește la sfîrșitul lui noiembrie 1803. Aici lucrează în muzeul diplomatic, istoric și juridic al cunoscutului arhivar Martin George Kovachich. Acest învățat, de origine croată, se ocupa cu editarea unor lucrări vechi maghiare de istorie și drept. Șincai îl ajută în munca sa, citind, colaționînd diferite versiuni, făcînd extrase și redactînd prefețe la autorii latini și maghiari pe care Kovachich intenționa să-i publice. Pe lângă aceasta, se îngrijea îndeaproape de toate lucrările aceluia Muzeu.

Pentru că la Kovachich era slab retribuit și nu se putea ocupa prea mult de propriile sale cercetări, Șincai cere să fie numit în postul

(Continuare în pag. 4)

pînă la a doua venire a Mîntuitorului. Ea este, apoi, sinceră și dezinteresată. Iisus și-a vărsat singele nevinovat pe cruce ca să ierte pe toți care vin la iertarea Lui, fără a pretinde nimic de la aceștia, decît credință și căință. Iertarea crucii este desăvîrșită în sensul să ea nu mai are nevoie de nimic. Singele lui Iisus Hristos asigură o iertare deplină, fără nici un fel de rezerve. Apoi, iertarea crucii este și activă. Roadele crucii lucrînd iertarea în sufletul păcătoșilor, le dăruiește acestora și celelalte roade ale crucii, ca: pacea, bucuria, nădejdea, iubirea etc. angajîndu-i pe aceștia pe drumul îmbunătățirii morale, făcîndu-i vrednici de iertarea primită.

Văzînd caracteristicile iertării de pe cruce, se pune problema: cum trebuie să se apropie păcătoșii de cruce, ca să primească iertarea? Răspunsul este simplu: pocăința, ceea ce înseamnă conștiința vie a păcătoșeniei și dorința hotărîtă de-a rupe cu păcatul și de-a porni pe drumul unei vieți virtuoză, lipsită de păcat. Un popas sincer sub crucea iertării lui Iisus Hristos se traduce printr-o inimă smerită, care-și pleacă capul în fața crucii, dîndu-și seama că Cel ce-a murit pe ea a făcut acest lucru fiindcă îl iubește și pe păcătos, sau în primul rînd pe el și în numele acestei iubiri așteaptă căința lui ca să-i acorde iertarea deplină. O lacrimă din ochii unui păcătos la poalele crucii lui Iisus, înseamnă o inimă smerită, sau o dorință de îndreptare. „Fiul“ din Sf. Evanghelie este primit în brațele părintești numai în urma hotărîrii lui de-a rupe cu viața de păcat (Lc. 15, 17—19), și de-a porni pe drumul care duce spre iertarea părintească, de-ai mărturisi părintelui său tot zădărniciile sufletesc cauzat de starea de păcat în care se află de atîta vreme (Lc. 15, 18—20).

Așadar, observăm că viața păcătosului care a primit iertarea crucii, trebuie să fie alta decît aceea de pînă atunci. Roadele acestei iertări trebuie să fie evidențiate în viața lui, încît iertarea crucii să prindă viață în ființa lui în așa fel încît din acțiunile lui să pulseze totdeauna duhul iertării, în felul în care a primit-o și el. Dar, această iertare nu înseamnă sub forma unei virtuți pasive — o anulare a eului propriu, ci o afirmare autentică a lui, în sensul că iertarea este strîns legată de o înnoire lăuntrică, de o transformare morală; de o luptă continuă cu sine însuși de-a fi mai bun și de-a cultiva iertarea crucii în ambianța roadelor crucii: alături de iubire, bucurie, smerenie, pace. Numai așa, iertarea păcătosului îndreptat poate deveni cu adevărat identică cu iertarea crucii lui Iisus.

Un popas sincer și smerit sub crucea iertării lui Hristos, este o condiție necesară pentru ca un credincios să-și poată plînge păcatul, ca să primească iertarea crucii prin Sfînta Spovedanie și astfel să fie mai bun, cultivînd roadele acestei iertări, prin care să devină stăpîn pe sine însuși, pe pornirile lui, transformîndu-și toate acțiunile pătimase, în acțiuni de iubire și pace, pentru ca toate situațiile să le poată trata cu înțelepciune, răbdare și dragoste. S. Cosma

## 150 de ani . . .

(Urmare din pag. 3)

de corector al cărților românești care apăreau în tipografia Universității din Pesta. A și fost numit în acest post, la 15 mai 1804. Cenzor al acestor cărți fusese numit Samuil Micu. Acesta moare însă la 13 mai 1806. Postul rămas astfel liber, a fost cerut, între alții, și de Șincai. A fost numit însă, abia la 13 iunie 1808, Petru Maior.

În Buda Șincai și-a continuat și activitatea cărturărească. Astfel, în 1805 dă la lumină cea de a doua ediție din gramatica tipărită inițial în colaborare cu Micu, de data aceasta numai sub numele său. Ea se adresa în primul rând străinilor, mai ales comercianților, care doreau să învețe limba română.

În Buda și-a continuat însă activitatea de istoric, începând să redacteze marea sa lucrare Hronica românilor și a mai multor neamuri, în trei volume, așa cum o avem astăzi. Importanța acestei lucrări constă în faptul că, prin bogăția izvoarelor folosite și a argumentărilor, ea a constituit o puternică armă de luptă pentru drepturile poporului român din Transilvania. Ea expune întâmplările dintre anii 86 și 1739 ale românilor de pretutindeni (Transilvania, Țara Românească, Moldova și sudul Dunării), cu scopul de a susține cu argumente științifice originea romană a poporului nostru și continuitatea lui neîntreruptă în Dacia, ca astfel să justifice și îndreptățirea lui la egalitate cu celelalte naționalități din Transilvania. El a izbutit chiar să publice două mici fragmente din această operă monumentală și anume în Calendarele care se scoteau în Tipografia Universității. Astfel, în Calendarul pe 1808 a tipărit doar cîteva „ani” din Cronica sa și anume de la 89 la 169, iar în cel de pe 1809 anii de la 74 la 264, fiecare parte avînd abia cîte 40 de pagini.

Dar la 23 mai 1809 Șincai demisionează din funcția de corector. Pe la sfîrșitul anului 1809 sau începutul celui următor, el se stabilește la moșia conților Wass, foștii săi elevi, în satul slovac Sinea, în nordul Ungariei. Aici și-a continuat munca la Cronica sa. În 1811 îl întîlnim la Oradea, la episcopul Samuil Vulcan, unde își continuă lucrul la Cronică. Abia la 2 noiembrie 1811 adresa o scrisoare acestuia, înștiințîndu-l că a terminat lucrarea și rugîndu-l să-i desemneze persoanele care-i vor face revizia. El stăruie de-acum înainte fără încheiere să și tipărească și restul lucrării. Incepe și traducerea ei — oarecum rezumativă — în limba latină, ajungînd pînă la anul 1183, cu scopul de a o tipărit în ambele limbi. Astfel, la 2 iunie 1813, se adresează Guvernului transilvan, arătînd că a lucrat la opera sa timp de aproape 40 de ani și că ea cuprinde istoria poporului român între anii 86 și 1739. La 14 iunie opera sa a fost înaintată oficiului de cenzură format din Iosif Martonfi, episcopul catolic al Transilvaniei, ca președinte, Francisc Szilagyi, profesor de filologie și istorie la Colegiul reformatilor din Cluj și Ioan Körmötzi, superintendentul unitarienilor din Transilvania. Referatul asupra ei e întocmit de Martonfi, avînd data de 5 martie 1814. Era o critică severă a tuturor părerilor expuse de Șincai, lucrarea fiind caracterizată ca „periculoasă opiniei publice”. Pe baza opiniei formulate de comisia cenzorială, guvernul transilvan a dispus interzicerea tipăririi.

Și astfel opera de căpetenie a lui Șincai a rămas multă vreme în manuscris. Ea a văzut lumina tiparului abia în anii 1853—54 la Iași, în trei volume, după copia păstrată de arhimandritul maramureșan Ghermano Vița, sub îngrijirea lui A. T. Laurean, A. Panu și M. Kogălniceanu.

S-a tipărit apoi la București, tot în trei volume, sub îngrijirea istoricului Gr. Tocilescu, în 1886. O ediție nouă, după original, e luată acum în planul de editură al Academiei Republicii Socialiste România.

Tot în manuscris au mai rămas de la el și alte cîteva lucrări, ca: *Învățătura firească spre surparea superstiției norodului (tipărită abia în 1964)*, *Istoria naturii sau a firii*, *Vocabularium pertinens ad tria Regna Naturae, versiunea latină a primului volum din Hronica (Chronicon Daco-Romanorum sive Valachorum Plurium aliarum Nationum)*, apoi o colecție de documente și de izvoare narative întocmită pe baza colecției mari de 27 de volume și care trebuia să însoțească *Cronica (Rerum spectantium al universam gentem Daco-Romanam seu Valachicam summaria collectio ex diversis authoribus)*.

În opera lui Gheorghe Șincai — mai ales în *Hronic* — întîlnim și numeroase rînduri prin care el condamnă uniația și apără „legea românească” de catolicizare. Astfel, el scria: „...și acuma se află nebuni ca aceia carii gîndesc că greco-catolicii, prentrecă să numesc uniți, trebuie să fie supuși romano-catolicilor; ci înțelepciunea arată că a fi unit cuiva atîta însemnează cît a fi lui asemenea și nu supus. Barem de s-ar arăta și cu fapte ce arată înțelepciunea!” (*Cronică*, III, p. 319). Vorbînd despre unire el scria că aceasta „...n-au stat, nici stă în alta, fără numai să nu clevețim pre cei ce să țin de beseareca Romei, pentru obiceiurile lor, iară noi românii să ținem obiceiurile besearecii Răsăritului și latinii însă să nu ne clevețească pe noi, căci cele patru puncturi carea sînt între uniți și neuniți (cu iertare să fie zis de mine) necum să le știe românii cei proști și neînălțați, dară dintre cărturarii românești încă mulți nu le înțeleg, ci numai pleave vorbesc, neînțelegînd unul pre altul. Unirea aceasta ... mai pe urmă numai popilor au folosit, că aceștia au dobîndit puțină scutință cam anevoie, dară nobilii au rămas și rămîn cu buzele drînboiete pînă astăzi, căci latinilor destul le este că, înșelînd pe români din partea lor, au putut învinge cu numărul pre calvini...” (vol. II, p. 214—215). Iar în alt loc: „noi românii, de vom lua afară clerul unit, carele încă numai atîta se socotește cît a cincina roată la car, ce folos am avut sau avem din toate acestea?”. De aceea, vîzîndu-se înșelați uniții „au început a se lepăda de unire și a pofti preoții neuniți cari să le slujească” (vol. III, p. 290). În alt loc vorbește ironic de încetarea existenței Mitropoliei ortodoxe din Alba Iulia: „...cînd s-au milostivit Inochentie, papa de la Roma, a ne dăruî cu Episcopia Făgărașului în locul Mitropoliei Bălgradului; pentru aceia că ne-am unit cu Sf. Biserica Romei” (vol. I, p. 67). Iar despre bula papală de înființare a Episcopiei Făgărașului, Șincai scria: „Multe bule patriarhicești am cîntil în viața mea, dară bulă încîlcită și fără de înțeles ca aceasta n-am citit; doară Dumnezeu au tulburat mintea celui ce o au scris, pentru că n-au fost spre binele și folosul, ci spre răul românilor din Ardeal”.

Din aceste cîteva citate din *Hronic* reiese că Șincai susținea că unirea trebuie înțeleasă în sensul că Biserica românească nu e supusă Bisericii catolice, ci egală cu ea și că își păstrează independența, legea, învățătura și obiceiurile, fără să defaima legea și obiceiurile catolice.

El a luptat pentru păstrarea neschimbată a „legii strămoșești” și împotriva celor ce voiau să catolicizeze pe românii uniți. El a înțeles însemnătatea unității românilor ortodocși și gr. catolici în aceeași „lege strămoșească”, a întretinut legături frățești cu ortodocșii și a promovat înfrățirea dintre cele două Biserici românești, atît pe plan bisericesc, cît și pe plan

național. Prigonit de catolicizanți, în frunte cu episcopul Ion Bob, Gheorghe Șincai a stat neclintit în slujba „legii strămoșești” și a poporului român. De aceea, reîntregirea bisericească din 1948 îl are pe Gheorghe Șincai ca pe un precursor. El este alături de cler și credincioși în lucrarea de consolidare a unității tuturor în „legea strămoșească”; este alături de poporul nostru, care și-a făurit o patrie independentă și unitară, în plin progres, între fruntariile Daciei, realizînd unitatea și înălțarea neamului așa cum a visat-o el.

\*

Deznădăduit că munca sa stăruitoare de o viață întreagă n-a putut să vadă lumina tiparului, sărac și singur, Șincai a închis ochii în ziua de 2 noiembrie 1816, pe drumul care ducea de la Oradea la Sinea. Prin opera și munca sa, el a trăit cu intensitate momentele mari de luptă ale poporului român asupra, pentru libertate și dreptate, pentru unitatea bisericească și națională. Iată pentru ce comemorarea morții sale e prăznuită azi după cuviință de întregul nostru popor și de Biserica noastră, care îmbrățișează pe toți românii credincioși „legii strămoșești”, care a fost și este „lege românească”.

Mircea Păcurariu

Gînduri la sfintele evanghelii

Duminica XXIV-a după Rusalii (Luca 8, 49-51)

## Hrana și viața

„Și a orînduit Iisus, să-i dea ei să mănînce” (v. 55).

Era jale mare în casa mai marelui sinagogii. „Toți plîngeau și se tînguiau” (v. 52). Și pe bună dreptate. Căci moartea Iovise de data aceasta în ceea ce, după vîrstă, nu era dreptul ei: o copilă de doisprezece ani. Dar vîlul acesta de răvășire și doliu e spintecat, la un moment dat, de cuvîntul, ce depășea orice rînduială a firii: „Copilă, scoală-te!” „Și s-a întors duhul ei și s-a sculat degrabă” (55).

Nu era, însă, destul cu atît. Căci nu i-ar fi folosit nimic scularea, dacă, în a doua clipă, ar fi fost lăsată iarăși pradă morții. Iisus a ținut să-i asigure și continuarea vieții: „a orînduit ... să-i dea ei să mănînce”.

E ceea ce a făcut față de tot omul păcătos, cînd a intrat în casa de doliu a greșelii.

Nu numai, că și-a întins mîinile pe cruce, ca să înlăture, prin ispășire, cauza morții: păcatul; nu numai că s-a coborît la iad, unde a sfărîmat „încuietorile” și de unde i-a ridicat cu sine pe toți cei din veac adormiți, dar a ținut să asigure, pentru viitor, viața duhovnicească, răsarită în țarina pămîntului din moartea și învierea Sa.

Pr. Zosim Oancea

## CONTEMPORANUL

Trecutul, cu anii cei mult depărtați,  
E mină ce-nchide mulțimi de comori.  
Te-ndeamnă adesea în ea să cobori  
Prezentul, cu oamenii lui minunați.  
Prezentul e iureș năvalnic de-atom.  
E clipa-mplinirii trecutelor vîreri.  
E geană deschisă spre noi primăveri  
Privirilor tale mărețe de om.

Tu scoți din adîncuri, cu mîini de artist,  
Vestigii de artă și urme de vieți.  
Bucoavnele vremii frămîntî și te-nveți  
Să fii lumii tale un nou alchimist.  
Conjugi ce e veșnic cu ce-i trecător.  
Din vaste furnale cu frunți pîn-la cer  
De-o parte dai zgura cu duh efemer  
Și scoți aur veșnic pentru viitor.  
Grădinile păcii sporești în hotar.  
În suflet îți crește lumină și cînt.  
Pămîntul te-nalță, iar cerul cel sfînt  
Îți dă nemurirea răsplată și har.

Pr. Dumitru Soare